

Duchovní souvislosti v utváření lidského organismu

Jedenáctá přednáška

Kristus ze stanoviska antroposofie

Rudolf Steiner

GA 218

Londýn, 18. listopadu 1922

Prohloubení vztahu ke Kristu poznáním. Poměr k duchovnímu světu v pradávných dobách prostřednictvím mysterijních učitelů - vedení myšlení, mantrická průpověď a vědění o bytí před zrozením jako základ kultury.

Ze dvou stran, mezi mnohými jinými, se zvedá v přítomnosti nepřátelství proti tomu, co nazývám antroposofické duchovní poznání. Jednoho nepřátelství jsem se včera několika slovy dotkl. Je to nepřátelství přírodovědecké, které je toho názoru, že nadsmyslové poznatky toho druhu, jak jsem je včera vylíčil, nejsou vůbec pro lidské poznávací síly k dosažení. A tak se líčí antroposofie z této strany namnoze jako něco nemožného.

Druhým nepřátelstvím se budeme dnes zaměstnávat více. Je to ono nepřátelství, které vychází od osobností, které mají pocit, že se jim a četným jejich příznivcům bere vztah ke Kristu. Takové osobnosti jsou z velké části svého druhu mimořádně zbožnými křesťany, a právě ze zbožnosti své duše dospívají k tomuto nepřátelství. Shledávají především, že vztah člověka ke Kristu má být získán jednoduchou, naivní zbožností srdce a duše. Shledávají, že vše to, co chce hovořit o Kristu způsobem poznání, působí jen zmatek pro prostou naivní zbožnost srdce a nejraději by chtěli, aby úsilí směřující ke Kristu z jejich jednoduchého lidského srdce nebylo rušeno tím, že se usiluje také o Krista nějakým poznáním. Co existuje za pocity u těchto lidí, tomu je jistě třeba

věnovat pozornost. Ale přece jsou takoví lidé zaujati právě vůči antroposofii a jsou ve velkém omylu. Kdyby ji správně poznali, shledali by, že právě onu jistou cestu, kterou hledají ke Kristu, jim antroposofie urovnává. Shledali by, že vše, co tíhne v prosté zbožnosti jejich srdce toužebně ke Kristu, je podstatně posilováno vším tím, co může antroposofie o Kristu říci.

Chtěl bych vám z různých stránek objasnit, co jsem právě řekl. První z těchto stránek má být pozorování toho, co lidé v různých dobách vývoje lidstva na Zemi cítili jako svůj náboženský život, jako své náboženské vědomí. Pojdme v tomto ohledu poněkud zpět do dávných dob vývoje lidstva. Uvidíte z dalšího průběhu mých dnešních výkladů, že tento historický výhled není zbytečný, nýbrž může právě vysvětlit mnohé, co v přítomnosti existuje jakožto neporozumění. Tyto velmi dávné doby vývoje lidstva nemůžeme ovšem doložit z vnějších historických dokumentů, nýbrž jen prostředky oné duchovní vědy, o nichž jsem vám včera hovořil; můžeme je poznávat jen vnitřně takovým nazíráním, jak jsem to včera ukázal jako prostředek, jak nahlédnout na nadsmyslovou přirozenost člověka a na nadsmyslové zážitky. Když se vrátíme do těchto dávných dob, tak shledáme, že tehdy lidé naslouchali těm, kdo byli žáky tzv. mystérii. Stará mystéria, o nichž sotva existují nějaké zevní historické dokumenty (co existuje, je do té míry pozdnější, že nedává žádné hlubší vhledy do mystérii). Tato dávná mystéria byla duchovními zařízeními lidstva, v nichž umění, náboženství a věda byly jednotou. Velcí učitelé těchto mystérii, kteří byli guru 13 svých žáků, byli uctíváni jako nadlidé. Žákům těchto mysterijních učitelů naslouchalo potom další lidstvo, když chtělo uspokojit potřeby své zbožnosti. Lidé přijímali to, čeho si žáci mysterijních učitelů svým životem plným oddanosti a uctívání vydobyli jakožto hlubší pohled do světa a jeho uspořádání.

Chtěl bych jednou načrtnout, abych osvětlil, co také v současnosti může být zbožností, co v současnosti může být zejména uctívání Krista, chtěl bych načrtnout poměr takového dávného žáka k jeho guru, k jeho učiteli v mystériích. Zde se setkáváme nejprve s tím, že učitelé byli těmi, kteří se domnívali, že poznávají jejich bytostnou podstatu, pokládání za lidi, jejichž nitro bylo naplněno božskou silou samou. Na tyto mysterijní učitele se pohlíželo jako na lidi, kteří když mluvili z nadšení svých mystérii a svého obětního kultu, tak z nich nemluvil pro žáky člověk, nýbrž lidskými ústy hovořily božské světové mocnosti. To nebyla žádná symbolická představa, nýbrž to bylo pro ony dávné mysterijní žáky naprosto reálným cítěním. Můžete si myslet, milí přátelé, jakým hlubokým citem uctíval takový žák svého učitele, když věděl, že z

tohoto učitele nehovoří k němu něco lidského, nýbrž něco božského, že z tohoto učitele hovoří k němu to, co nazýval svým božstvím. Co se nám dnes zdá paradoxní, ale co je zvláště charakteristické pro hlubší nazírání, které tito žáci měli o těchto dávných mysterijních učitelích, to je to, že byli toho mínění, že v ještě starších dobách vývoje lidstva, v oněch dobách, v nichž vývoj Země započal, tu sestoupily božské duchovní bytosti samy na Zem tak, jak to může být, samozřejmě duchovním způsobem. A tyto duchovní bytosti, které nepřijaly lidské tělo, které ale přece se mohly dorozumívat prostředky duchovního poznání s prvními guru, s prvními mysterijními učiteli, tyto božsko-duchovní bytosti daly první pokyny o tom, co mělo být podáváno lidem jako nauka, která je mohla přivést do správné souvislosti s duchovním světem. Tak se lidé domnívali, že od generace ke generaci bylo dále pěstováno, co kdysi bylo bohy samými lidem zvěstováno a pak přecházelo na žáky každé doby.

Řeknete: To vede k objasnění původu lidské moudrosti v nadsmyslových světech. Ale dotýkáme se tu oblasti, kde dokonce ještě dnes nemají lidé jasno - pomysleme například na vysvětlení, jež mají lidé o řeči. Jistě, jsou lidé, kteří se domnívají, že se lidská řeč vyvinula ze zvířecího zvuku ve smyslu Darwinovy teorie. Ale jsou lidé, a byli lidé, dokonce tomu není tak dávno, kteří také řeči připisovali božský původ.

Nu, nechci se zde dále šířit o tom, oč tu vlastně v podstatě jde, neboť to by dnes vedlo příliš daleko. Dnes nám může stačit, co vlastně tvořilo zbožné pocity u žáků guru, bylo to mínění, že to, co slyšeli od svých učitelů, bylo kdysi lidstvu dáno samými bohy.

K jakému cíli mělo vést takové žákovství? Nuže, takové žákovství spočívalo v tom, že z nesmírně silného citu uctívání a oddanosti ke guru, když byl žák zcela oddán svému učiteli, byl skrze něho spojován s duchovními světy. Měl jaksi tohoto učitele vnímat jako jediný proud, jímž k němu božské duchovno proniká. Vše, co takový žák měl v sobě, co vyvíjel ve své duši, o tom si říkal: „Za to jsem vděčen učiteli“. A učitel mu dával především pokyny, zaprvé o vedení myšlenek. Myšlenky měly být vedeny tak, že se člověk učil myslit, aniž pohlížel na smyslový svět. Když obrátil mysl tou silou, kterou mu guru, učitel, v jakési dovolené sugesci sám vložil do jeho duše, pak žák obrátil všechny své myšlenky k nadsmyslnu. Zatímco myšlenky jaksi při smyslovém pozorování narážejí na vnější věci, například myslíme na stůl, čili naše myšlenka naráží na stůl; myslíme na strom, čili myšlenka je stromem zadržena, naráží na strom; měly se stát myšlenky pod vlivem guru průhlednými, takže žák neviděl nic, co je ve světě, nýbrž žák nahlížel myšlenkovým pohledem do oněch světů, které

jsem vám včera popsal z moderní zasvěcovací vědy, do nadsmyslových světů. Žák měl také tyto nadsmyslové světy prožívat. K tomu dostal pokyny s ohledem na řeč. Mluvíme-li v obyčejném životě, potom sdělujeme jinému člověku myšlenky, které buď máme sami, nebo jsme je obdrželi. Krátce to, co vplývá do naší řeči, to žije na fyzické úrovni, na fyzické Zemi. Guru dával svému žáku mantru, kterou měl žák zpola recitovat, zpola mluvit, ta ho měla dovést k tomu, aby slyšel živoucím způsobem ve své řeči nejen to, co slova znamenají, nýbrž slova ho měla uschopnit k tomu, aby v proudící větě prožíval sám božský světový proud. Věta měla být vyslovována tak, aby byl jeho lidský obsah bezvýznamný, aby ale ve větě proudilo to, co božského ve světě a v člověku žije. Tak měl žák myšlenkami, které se mu staly průhlednými, vidět božské duchovno. Neměl mantrickými průpověďmi slyšet, co znamenají, když je recitoval, nýbrž měl být přiveden samou božskou silou skrze ně proudící na základě toho, co spočívalo v oběti, ke konání kultických obřadů. Měl tím, co spočívalo v oběti, zaměřit svou vůli k božství, svou vůli a celou lidskou osobnost. Obětní obřady byly s tím většinou spojeny. Můžete to ještě dnes vidět na pozici Buddhově. Můžete na ní vidět, že lidské údy nebyly uvedeny do takové polohy, jaká je vhodná pro vnější pozemské úkony, nýbrž do takových poloh, že jsou nezpůsobitelné pro pozemské úkony, že člověk tudíž již svým držením, postavením svých údů, je zcela vyzdvížen z pozemskosti a tím je také uváděn k božství svými v duchu vykonávanými obřady.

Čeho se mělo vším tím dosáhnout? Nu, mysl, duše žáka měla to, co lidé na Zemi konají zlého, hříšného, čím odpadají od božství, měla tím, že takto sebe samu třikrát obrátila k božství, pozvednout to vše vzhůru, nechat vyproudit do oněch světů, které jsou nadsmyslové a které jsem vám včera popsal. Popsal jsem vám, že se může také novější zasvěcovací vědou proniknout do těchto světů, v nichž žije člověk jako duchovně-duševní bytost, než sestoupí k svému pozemskému bytí, z nichž sestupuje, aby se spojil s tělem, které mu dávají otec a matka, a do nichž se opět vrátí, když prošel branou smrti, aby si tu připravoval další pozemský život, jak jsem to včera popsal. Aby nebyl zaměřen do nadsmyslových světů jenom pozorující pohled žáka, nýbrž aby vznikla v žáku síla myšlení podobného modlitbě, síla mantrického recitativu, v němž proudilo božství, síla odevzdání se obřadům, aby v žáku vznikla velká síla, která to, co je zde na Zemi hříšné, pozdvihla do těchto nadsmyslových světů, to bylo cílem, který sledovali božští učitelé v dávných mystériích se svými žáky. Aby tito žáci opět učili ostatní lidi v tom smyslu, v němž byli sami v těchto mystériích vychováni, to tvořilo civilisační obsah oněch dávných dob.

Co bylo předpokladem, že se vůbec něco takového konalo? Nu, předpokladem k tomu bylo, že člověk zde na Zemi žije ve světě, který vůči božskému je takový, že nepojímá člověka plně v jeho bytostné podstatě. Tak myslel dávný žák a tak ho guru učil: „Svět, v němž žiješ mezi narozením a smrtí, obsahuje sice ostatní přírodní říše, které se jaksí k němu plně přidružují svou bytostnou podstatou, ale tento svět nezahrnuje hlubší bytost člověka A to, co člověk může konat mezi narozením a smrtí (chceme zcela opomenout to, že to v mnohém ohledu bylo ve starých dobách považováno za něco zcela hříšného), je charakterizováno tak, že člověk cítí, že co může zde ve světě mezi narozením a smrtí prožívat, co může vykonat, co může uskutečňovat jakožto činy, to nedosahuje k úplně lidské podstatě, neboť úplná lidská podstata náleží nadsmyslovým světům.“

V oněch dávných dobách měli všichni, kdož byli žáky, na základě svého dávného jasnozření, které si nepotřebovali získávat, které měli sami v oněch dávných dobách lidstva jako snivé jasnozření, z něhož měli v jistých okamžicích svého života zřetelný hlubší pohled na to, že skutečně dříve, než sestoupili na Zem, žili v nadsmyslovém světě, že po smrti opět vejdou do nadsmyslového světa. A tak si říkali: „Když jako člověk vykonám jen to, s čím souvisím a co zde na fyzické pláni existuje a co je tu možné, nejsem celým člověkem. Musím své síly vést vzhůru do duchovních světů. Ano, zde na Zemi nejsou, nýbrž jsou nahoře.“ - Taková byla představa oněch dávných mystérií, že z obětních obřadů, které se konaly ve znamení jasnozřivých myšlenek, v božsky znících mantrách samého obřadu obětování, že v tomto proudu je převáděno z pozemskosti do nadzemskosti to, co člověk zde na Zemi nemůže svým konáním uvést do pořádku, co může být teprve uvedeno do pořádku v nadsmyslových světech, protože tyto nadsmyslové světy náležely k celému člověku. To říkali a učili tomu velmi reálným způsobem dávní guru své žáky. Když člověk prochází branou smrti, tak ví, jak to, co mohl na Zemi uskutečnit, nestačí pro jeho úplnou lidskou bytost, jak se musí při průchodu duchovním světem po smrti uskutečňovat vyrovnávání, jak to, co lze na Zemi činit špatně, co lze učinit jen nedokonale, co lze učinit nemoudře, jak to musí najít vyrovnání.

A nyní mezi všemi poznatky, které získáváme o nadsmyslových světech, jak jsem to včera vylíčil, je také ten, že se poznává, jak to, co zůstává na Zemi nedokonalé, může být přivedeno v nadsmyslovém světě k dokonalosti. Tomu bylo ale jinak pro dávné doby mystérií a musí tomu být zcela jinak dnes, jak hned uvidíme. V oněch dávných dobách se učili žáci od svých učitelů: Když

člověk prochází branou smrti do nadsmyslového světa, potom před něj předstupuje v jisté době vysoká duchovní bytost. Tato vysoká duchovní bytost má svůj zevní výraz ve Slunci a jeho projevech. Proto nazývali dávní mysterijní mudrci tuto bytost božskou sluneční bytostí. Tak, jako vidíme zde na Zemi člověka v jeho zevní fysiognomii a říkáme si, že se v něm mimikou vyjadřuje duše, tak pohlíželi dávní lidé na pohyby Slunce, na úkazy na Slunci, a viděli v tom fysiognomický výraz, zevní odlesk, co se týká mimiky, v pohybu Slunce; ve vládě Slunce viděli gesto pro vysokou sluneční bytost, kterou nemohli zde na Zemi postřehovat, kterou ale potkávali, když prošli branou smrti, a která pomáhala zdokonalovat to, čeho bylo jen nedokonale na Zemi dosaženo. Spoléhejte ve zbožnosti srdce na tuto vysokou sluneční bytost, abyste našli svou nedokonalost a po své smrti ji pomocí této bytosti vyrovnali. Pomocí této bytosti, kterou potkáváte v duchovním světě, kterou zde na Zemi potkat nemůžete, aby vám tato bytost pomáhala projít správným způsobem duchovním světem. Nu, o této bytosti hovořili, jak jsem to naznačil, dávní guru, dávní učitelé.

A když nadešlo mystérium Golgaty, byla ovšem dávná mysterijní moudrost již v úpadku. Málo již z ní existovalo, ale existovaly tradice, existovaly zbytky. Existovali zasvěcenci ve starém smyslu, kteří ještě s toužou oddaností, s toužou zbožností, s toužou vírou zůstávali věrni božskému Otci, který kdysi jako Bůh Otec poslal na Zem božské posly, kteří vyučovali první guru. Věděli, že v dávných dobách byla mysterijním žákům dávána velká životní útěcha tím, že se jim říkalo: „Po smrti naleznete vysokou sluneční bytost, která vám pomůže vše na Zemi nedokonalé přetvořit v dokonalé, která vám odejme zkormoucené vědomí, že jste vlastně odpadlíky božsko-duchovního světového řádu.“ Tato vysoká sluneční bytost ale musela sestoupit na Zem, musela v člověku Ježíši Nazaretském přijmout lidství. Od smrti Ježíše Krista na Golgatě nastalo to, že ji nelze hledat v nadsmyslových světech, nýbrž je třeba ji hledat mezi lidmi. Tak hovořili zasvěcenci, iniciovaní za doby mystéria Golgaty a také ještě až do 3. století. Takže tito zasvěcenci těm, kteří jim chtěli naslouchat, mohli říkat: „Po čem toužíte jako po vlastní spásné bytosti, to mělo lidstvo ve starých dobách. Tato bytost sestoupila dolů na Zem božským činem, objevila se v člověku a žije od té doby nadsmyslově ve vývoji lidstva.“ Zatímco žáci museli chodit v dávné době do mystérií a musili vzhlížet na své obětní obřady, musí se lidé nové doby učit sami na Zemi získat bezprostřední poměr ke Kristově bytosti, která sestoupila a stala se člověkem jako ostatní lidé.

To byla nálada, kterou rozšiřovali současníci mystéria Golgaty a ještě četní zasvěcenci prvních tří křesťanských století, o čemž ovšem historické spisy málo říkají, protože to vše, v čem zvěstování spočívalo, bylo zničeno. Ale oním hlubším pohledem do světového řádu, o němž jsem včera hovořil, dospíváme k tomu, že taková nálada jakožto nálada křesťanů prvních tří staletí, byla rozšířena mezi těmi, kteří chtěli naslouchat tehdy ještě existujícím zasvěcencům, až tato nálada vůči Kristu zanikla a dnes opět musí být obnovena. O tom chci hovořit v druhé části svých pozorování

Lidé se na základě poměru plného úcty a oddanosti, který vyvinul žák ke svému učiteli, poněnáhu učili vzhlížet k božství. V učiteli samém, v guru, byl spatřován prostředník božství, který měl za úkol, aby božství jaksi proudilo dolů na Zem a aby opět vedl zbožnost, kterou chtěl člověk vyvíjet, vzhůru do duchovního světa. Tak tu bylo mnoho citů a pocitů, které se dědily z generace na generaci a vstupovaly do lidského srdce (Gemút), do lidské duše. O těch, kteří se stali prvními křesťanskými učiteli, o jejich vroucnosti, niterné vroucnosti a úctě s ní spojené, mají dnes jen málokterí ještě tušení. Tito první křesťanští učitelé vedli toto uctívání u těch, kteří jim chtěli naslouchat, nikoli ke guru ve starém slova smyslu, nýbrž ke Kristu, který sestoupil z duchovních světů a v člověku Ježíši z Nazaretu přijal právě lidskou tělesnost. Toto množství citů se nejprve přenášelo na další generace, přenášelo se po staletí a bylo vysíláno k tomu, o němž vnější křesťanské dějiny zvěstovaly, že prošel mystériem Golgaty, smrtí pro lidi, aby ho lidstvo mohlo nalézat nadále na Zemi. Novější iniciační věda, o níž jsem vám zde včera hovořil, proniká nyní opět k tomuto Kristovu mystériu, pokouší se opět přiblížit se tajemství o Golgotě. Proč je to nutné? Ovšem, zatímco procházel křesťanským středověkem rys zbožnosti a religiozity, který byl jakoby pokračováním onoho proudu uctívání, jež měli žáci starého guru stále víc a více pro tyto učitele, dohasínalo, zatemňovalo se lidstvu stále více to, co existovalo v dávných dobách vývoje lidstva jako staré, snivé jasnozření. Co tu existovalo, to můžeme zjistit pomocí antroposofické duchovní vědy také zcela mimo křesťanské dokumenty. V oněch dávných dobách měli lidé možnost přenést se v jistých chvílích do jakéhosi snivého jasnozření. Tím vnímali svět, z něhož sami sestoupili dolů ke svému pozemskému životu. Ale jisté vědění o věčnosti v lidské duši postupně lidstvu zanikalo. Vlivem tohoto vědění by si lidé totiž nikdy nemohli vydobýt pocit lidské svobody. Tento pocit lidské svobody, který náleží plné lidskosti, měl jednou vstoupit do člověka. Doba, v níž tento pocit lidské svobody vstoupil do člověka, byla dobou středověku, ale byla také tou dobou, kdy se zatemňovalo

ono dávné vědomí, které by nikdy nemohlo být svobodné. Neboť když člověk pohlížel na to, čím byl jako duševní bytost mezi duchovními bytostmi v předzemském životě, tak se cítil závislým, necítil se svobodným. Mohlo by se říci, že nadešla doba soumraku starého jasnozření a v tomto potemnělém stavu vůči duchovnímu světu vyvíjelo lidstvo svůj pocit svobody, který dostoupil jistého vrcholu v naší moderní civilizaci. Tím však nemohlo lidstvo pohlížet do oněch nadmyslových světů, z nichž sestoupil dolů Kristus do Ježíše z Nazaretu. A tak se stalo uctívání křesťanství nejprve tradicí. Spoléhalo se na to, co bylo tradováno, a apelovalo se na to, co bylo zděděno ze starého uctívání guru. Tak bylo možné zaměřovat k oné božské bytosti, která prošla mystériem Golgaty, všechno lidské uctívání, které si člověk získal ve svém poměru k božskému světu. Ale když člověk stále více vytvářel ve svém temném vědomí o přírodě, jak to nikdy dávné doby neměly, mizelo také vždy více ono tušení, že si lze duchovní svět vydobýt lidským poznáním.

Ale toto duchovní poznání, o němž jsem vám včera hovořil, to je skutečně pokračování přírodního poznání. Vše, co jsem vám včera vyprávěl, co takto k člověku přistupuje, že může meditací, koncentrací dospět svým poznáním do duchovního světa, to se vyvíjí obzvláště silně, nezůstává-li člověk jako moderní člověk lpět na tom, co má přírodověda co říci o vnějším světě, nýbrž když se člověk vnitřně potýká s tím, co mu říká, když přijímá myšlenky jako naprosto exaktně vědecké, potom by je chtěl spojit se svou nejvnitřnější lidskostí. Potom se ukazuje něco, co je zprvu něčím neurčitým: jistá nálada, jisté rozpoložení duše. Jestliže přijímá do něho meditování, koncentraci ve světě myšlenek a ve světě vůle, tak je duše vedena vzhůru, tak, jak jsem to včera popsal, do duchovních, do nadmyslových světů. Tím člověk získává možnost chápat, co je nadmyslové. Učíme se odvracet pohled od Země, o níž se člověk dovídá přírodní vědou, zaměřit pohled na nadmyslový svět, který přísluší k Zemi, který musí být k Zemi počítán, zejména chceme-li pochopit na Zemi člověka. A tu vznikají v nehlubším nitru antroposofického bojovníka otázky velmi dalekosáhlého významu. Hledá-h odpověď na tyto otázky, potom ho vedou odpovědi také k porozumění mystériu Golgaty.

Na jedné straně jsme se naučili zřít duchovno, když jsme odsunuli své vědomí od Země, když jsme dosáhli toho vnímat mimo lidské tělo a dokonce, jak jsem včera vylíčil, jednat v ideové magii. Krátce naučili jsme se vcházet v tomto beztělesném stavu s poznáním a vůlí do duchovního světa. Když potom člověk, vyzbrojen tímto vnitřním porozuměním vůči duchovnímu světu, opět vzhlíží ke Kristu, k tomu, co se člověku jeví jako mystériem Golgaty mezi

zemskými událostmi, potom nezůstává stát, jako tak mnohý moderní teolog, u člověka Ježíše z Nazaretu. Neboť nechápeme pouze v materialistickém smyslu, co se událo tímto mystériem Golgaty, chápeme to tak, že zříme člověka Ježíše z Nazaretu jako proniklého božským Kristem, protože jsme si osvojili schopnost pro duchovní věci. Tou schopností poznávat duchovní věci dospívá člověk také k tomu, zřít opět toto duchovně-božské v Kristu. Tak dospívá tato nyní moderní teosofie (neboť ona dospívá opět bezprostředním zřením k božskému duchovnu) patřičně vyzbrojena poznáním tohoto duchovna k tomu, že může pohlížet na Ježíše z Nazaretu a v něm poznávat Krista, který může být pochopen jen jako duchovní bytost. A poznáním, které si člověk získává pro nadpozemské věci, dospívá ke Kristu, aby v Kristu samém zřel nadzemskost, božskost v bohočlověku.

Moderní antroposofie vede právě plným pojmáním duchovního světa opět ke Kristu. Vede k němu právě tehdy, když se člověk tímto způsobem připravil antroposofií. Abych to učinil plně srozumitelné, chtěl bych poukázat na to, jak se moderní člověk může blížit duchovnímu světu mylně nebo správně. Hledte, řekl bych, že dnešní následovníci těch, kteří kdysi stáli pod vlivem mystérií v utlumeném vědomí lidstva, jež ale mohlo nahlížet do jistých stavů předzemského života a chtělo v tomto utlumeném vědomí dát vyproudit v obětním obřadu duchovnu k božství, tito následovníci těchto dávných zbožných lidí jsou dnes ti lidé, kteří chtějí vstoupit ve vztah k duchovním světům zcela pochybným způsobem, Tehdy se zastavil u těchto zbožných lidí zevní duševní život v duševnu, vedli svůj duševní smysl do nadzemských světů. Tato zbožná nálada se tradovala jako nálada křesťanská u oněch zbožných lidí, o nichž jsem hovořil na začátku své dnešní přenášky, kteří chtějí u této naivní zbožnosti setrvat. Naivní je dnes proto, že člověk již nenahlíží do nadmyslového bytí svým přirozeným vědomím, a protože člověk touto svou naivní zbožností není veden do nadmyslových světů jako dávní žáci guru, nýbrž zůstává zde na Zemi ve svém fyzickém těle. To je charakteristické pro tuto naivní zbožnost, že setrvává u těchto citů, u těchto pocitů, které má duše, když se noří do sebe samé, do vlastní lidskosti. Když se člověk noří do vlastního lidství, potom dospívá ovšem k tomu, že ví, že v tom, co je tu dole ve fyzickém těle, není pouze maso a krev, že je tu ovšem duchovno. Toto duchovno, které chce zbožný člověk vést k božství, chce ten, kdo dnes, řekl bych, je nesprávným následovníkem dávných žáků guru, realizovat jako mediální osobnost v jednání.

Copak je to mediální osobnost? Mediální osobnost je ta, která nechává duchovno hovořit z fyzického těla, psát nebo jiným způsobem projevovat. Že

se media projevují, když je zatemněno jejich vědomí, z kterého jinak přichází psaní a mluvení, to dokazuje, že lidské tělo není pouze fyzickým, že z něho hovoří něco duchovního, ale duchovno mechanické, duchovno podřadného druhu. Tyto mediální osobnosti, ty chtějí duchovno nejen prožívat bezprostředně ve svém těle, chtějí je také u sebe zjevovat. A to hovoří skutečně duchovno, které přebývá v těle, když medium hovoří nebo píše. Co je zvláštním jevem takovýchto mediálních osobností s jejich vyjevováním duchovna? Tento zvláštní rys je takovýto, snad to víte: jsou hovorní, ochotně píší, píší rádi, hovoří rádi, ale přimíchávají bezpočet něčeho, co se musí jevit obyčejné logice jako sporné, přimíchávají do toho, co jejich duch jejich tělem zvěstuje. Tyto mediální osobnosti jsou právě důkazem, že se nesmíme vracet ke starému způsobu spojování se s božským duchovnem, nýbrž že musíme hledat jiný způsob. Tento jiný způsob nyní hledá antroposofická duchovní věda. Snad smím o tomto jiném způsobu hovořit právě z určitého důvodu. Tento jiný způsob přiblížení se duchovnímu světu (pokud se přitom berou vážně zcela viditelné přírodovědecké výsledky, pokud je lidé přijímají jako velké vymoženosti dnešní civilisace) dospívá při svém přibližování duchovním světům jen mimořádně těžko k tomu, řekl bych, aby uvedl do činnosti orgány řeči, ba aby měl být i jen myšlenky, nebo aby dokonce mediálním způsobem sáhl k psaní. Je-li člověk uchopen skrze meditaci a koncentraci oním duchem, o němž jsem včera hovořil, ano, potom by nej raději zprvu oněměl! Zatímco mediální osobnost se stává hovornou a nechává duchovno ze sebe zaznívat organisací řeči, chtěl by člověk, jestliže je jakožto svědomitý přírodovědecky vzdělaný člověk uchopen duchem pro nadsmyslové poznání, jak jsem to včera vyličil, chtěl by nejraději oněmět, nejraději nemluvit o onom jemném zážitku, který se duši ohlašuje. Ano, člověk by si nejraději zakázal dokonce myšlenky, protože se naučil myslet na fyzicko-zemských věcech. Nechtěl by dovolit myšlenkám probíhat, proudit ve své duši, protože má jistou vnitřní úzkost tu myšlenku, kterou vztahoval na vnější fyzicko-smyslové věci, obracet polovědomě na duchovno, do něhož dospívá oním vnitřním rozpoložením, o němž jsem hovořil, protože se domnívá, že toto duchovno, když na ně obrací myšlenku, člověku nejen uniká, nýbrž že je profanuje, že je komolí! Ze všeho nejméně chce člověk přijít ke psaní, neboť víme, že v oněch dobách, v nichž se uctívání boha převádělo do činnosti obětními obřady zařízením lidského těla, že se nesahalo ke psaní. Psaní je něčím, co vstoupilo do lidstva teprve s intelektem a rozumem zaměřeným na smyslově fyzickou přírodu. Psaní se shledává, když je člověk uchopen poznáním o božském duchovnu nejprve jako něco, co bychom nejraději daleko

od sebe odsunuli. A tak se člověk stává, když je uchopen touto poznávací schopností pro božské duchovno, pro nadmyslový svět, nejprve vnitřně němým ve vztahu ke svým myšlenkám, stává se němým ještě více ve vztahu ke své řeči a ve vztahu k tomu, že bychom chtěli o božských světech nějak něco zapsat.

Řekl jsem, že smím hovořit právě o těchto zkušenostech, neboť tyto zkušenosti jsou moje vlastní. Jsou to ty, které jsem dobře poznal v onom vývoji, který jsem, vycházející z přírodní vědy, prodělal až k pochopení duchovních světů, ke zření duchovních světů a až ke zření mystéria Golgaty skrze tyto duchovní světy. Ale také pochopíte, že ten, kdo nyní přistupuje s touto moderní antroposofickou duchovní vědou k mystériu Golgaty, má těžkosti. Mystérium Golgaty musí být uchopeno ve své celé majestátnosti a velikosti, jak se zjevuje v dějinách lidstva. Musíme se učit pohlížet na historický fakt, jak Bůh prošel smrtí na Golgatě skrze člověka Ježíše z Nazaretu. Musíme pohlížet na největší historickou událost v jakémsi obraze zcela prostém smyslovosti. Ale právě k tomuto od smyslovosti oproštěnému uchopení tohoto mystéria v myšlenkách, k tomuto vylíčení slovem, k tomuto vylíčení snad dokonce písmem, pracujeme se mimořádně obtížně.

Co si ale člověk osvojuje na této cestě, je toto: Vnitřní úctu, vnitřní posvátný ostych před velkým mystériem, které se na Golgatě odehrálo. Něco se vylévá do duše toho, který vylíčeným způsobem oněměl ve svých myšlenkách, ve svých slovech, kdo by se ani nechtěl pohnout, když božské duchovno v něm ho naléhavě vede k mystériu Golgaty. Celou duší takového člověka se rozlévá nejhlubší citění plné úcty - člověk by se nechtěl k tomu ani přiblížit. Tak se stává z toho, co je antroposofickou cestou, nejen něco, co je poznáním. Zpočátku je to poznání v pohlížení do nadmyslových světů, ale ono se rozlévá do citění a stává se plachou úctou. Stává se něčím, co mnohem hlouběji zasahuje lidskou duši, než jen něco takového, co lidi kdysi uchopilo, co cítil žák vůči svému dávnému guru. Toto citění se přetváří nejprve v nejhlubší potřebu pochopit Krista Ježíše na Golgatě. Zcela se proměňuje touto vnitřní duševní metamorfózou to, co je zpočátku nadmyslovým zřením v citění. A toto citění hledá bohočlověka na Golgatě. Může ho nalézt, protože se naučil zřít duchovno. Nehovoří o člověku Ježíši z Nazaretu, nýbrž poznává tohoto člověka Ježíše z Nazaretu, ale poznává také, že v něm lze skutečně zřít v zemském životě Krista jakožto božsko-duchovní bytost. Tak proudí z antroposofické duchovní vědy poznání duchovního Krista, tak proudí ale také vůči tomuto božství ona pravá úcta pomocí toho, co může žít v poznání

nadsmysl. Jak to potom může vést k oplodnění křesťanství, to mi dovozte vylíčit ještě v krátké třetí části.

Právě ten, kdo by vylíčeným způsobem nejraději zprvu oněměl, když ho v myšlenkách a slovech uchopí nadsmyslová síla, kdo by chtěl použít svého organismu, aby projevil zevně to, co v něm žije, právě ten prožívá při přechodu (pokud se rozhodne hovořit také zevně o tom, co v něm žije) něco, co ho opravňuje hovořit o duchovní podstatě Krista Ježíše. Co se prožívá při tomto přechodu, vzchopí-h se člověk k tomuto rozhodnutí: Myslíš nyní přece v myšlenkách duchovno, hovoříš o duchovnu a prožíváš to, že se cítíš při každém hovoru a myšlení o tomto duchovnu vyzdvižen z fyzického těla. Potom k myšlení náleží fyzické tělo, k mluvení náleží fyzické tělo, ale člověk se cítí jistým způsobem svému fyzickému tělu odcizen. Zatímco mediální osoba se cítí zcela ve svém fyzickém těle, umrtvuje dokonce vědomí, aby zcela žila jen ve fyzickém těle, a nechala hovořit duchovno, pozdvihuje se zjemnělým vědomím, zvýšeným vědomím ze svého fyzického těla ten, koho nyní míním jako toho, kdo nadsmyslově poznává. Fyzický svět se stává tím vším, co prožíval jako svět duchovní, pro něho takovým, že jej může mimořádně obtížně uchopit. Nenalézá svou řeč, nenalézá naivní činnost svého myšlení, nenalézá své paže, nenalézá celé fyzické tělo. Tento zážitek se musí prodělat, aby se zase našel tento fyzický svět, aby se opět našly myšlenky a řeč pro to, co se prožívá v nadsmyslovém světě. To je ale něčím, co přivádí člověka do situace, jakoby si musel opět život podruhé vydobýt, jakoby musel projít zrozením, které si sám vytváří. To ale také člověka poučuje o hlubinách lidské bytosti. Neboť když člověk tuto lidskou bytost podruhé uchopí, aby ji učinil nástrojem myšlení a vyjadřování o duchovnu, o nadsmysl, tím ji poznává. A poznává ji tak, že nyní ví tímtež způsobem nadsmyslově, jaké je nadsmyslové poznání, o němž jsem včera a dnes hovořil. Jestliže člověk nadsmyslovým poznáním vniká do svého organismu, tak nalézá Krista zde, když tento prošel mystériem Golgaty. Nyní člověk pochopil nejen Krista, který sestoupil jednou na Zem, který prošel smrtí, člověk prožil Krista, který prošel smrtí proto, aby od té chvíle sebe vylil do lidstva, do celého lidstva, takže ho člověk nemůže nalézt, pokud nesestoupí do sebe dosti hluboko. To prožívá ten, kdo v nadsmyslovém poznání uchopil ještě jednou a ještě pevněji své tělo. Co v sobě takto získá jakožto poznání Krista, to může ovšem potom odívat do oněch slov, která v sobě obsahují pravé poselství o Kristu. Neboť on ví, že Kristus zemřel na Golgatě, Kristus se smrtí vylil do lidských sil zrození, žije od té doby v lidských bytostech. Tyto ho mohou nalézt, když se ponoří dosti hluboko do sebe. Tedy moderní

zasvěcenec ví, že Pavlův výrok „Ne já, ale Kristus ve mně“ je hlubokou pravdou. Krista v sobě nalézám, když dosti hluboko sestupuji do svého lidství.

Potom ale nepotřebuje zasvěcenec dělat z lidí samé zasvěcence, aby z nich udělal křesťany, nýbrž nalézá možnost, jsa vyzbrojen tímto poznáním o Kristu, najít nové cesty pro primitivní jednoduchou zbožnost. Tato jednoduchá, primitivní zbožnost může Krista nalézt. Cesty dnešní zbožnosti, ty musí být ovšem něčím jiným, než cesty dávné zbožnosti, která klečela u nohou guru. Nová zbožnost musí být niterná, neboť člověk nemůže již vysílat vzhůru proud svého pocítování pro božskost do nadsmyslového světa, nýbrž musí pronikat do sebe, aby v sobě našel Krista, který od mystéria Golgaty žije jako živoucí na Zemi. Když prostý zbožný člověk se vzchopí k tomu, aby slyšel z antroposofické duchovní vědy, že pokud pronikne dosti hluboko do sebe sama, pak není žádnou ilusí, když najde Krista; že to není žádná iluse, neboť On existuje v našich hlubinách, kam sestoupil smrtí na Golgatě, pak antroposofický duchovní vědec takto hovořící k prostému zbožnému člověku, právě říká

145

pravdu, neříká nic jen pro vytváření citů, nýbrž může ukázat cíl, který také prostý zbožný člověk může nalézt. A tak může prostý zbožný člověk kráčet moderními cestami. Kdežto dříve se jednalo o to, že se v uctívání guru vyvíjely průzračné myšlenky, božské zaznívání mantram, vyvíjelo se obětní gesto, tak má ten, kdo chce nalézt v moderním smyslu svou cestu ke Kristu, nalézt především zvnitřnění duše. Má se umět naučit pohlížet do svého nitra, aby měl ve svém vnitřním cítění, ve svém vnitřním prožívání ještě něco tehdy, když svůj pohled odvrátí od vnějšího světa. Má tu být schopen nalézt onu sílu, která ho vede branou smrti, když zde na Zemi se s ní seznamuje v oddanosti ke Kristu a k mystériu Golgaty.

Dávný guru říkával svým žákům a celému lidstvu: Když kráčíte branou smrti, naleznete vysokou sluneční bytost, která vyrovnává nedokonalosti Země. Moderní zasvěcenec, moderní učitel říká: Získáte-li zde na Zemi vztah k sestoupivšímu Kristu, když najdete svým vnitřním uctíváním, vnitřním vzýváním, zvnitřnělým duševním životem svůj vztah ke Kristu a k mystériu Golgaty, potom začne proudit ve vašem nitru síla, která s vámi neumírá, kterou pronášíte branou smrti a která s vámi uskutečňuje to, co nemůžete vykonat na Zemi, pokud máte fyzické tělo. Co v dávných dobách uskutečňovala s člověkem vysoká sluneční bytost, to uskuteční s vámi síla Kristova, když zůstane ve vaší vlastní bytosti, která při smrti odloží tělo. Síla Kristova bude působit na Zemi v tom, co je ještě v člověku nedokonalé a bude dána možnost, aby se lidé na Zemi našli při tomto uznávání Krista v sociálním životě. Neboť to, co je takto proniká vnitřní silou, jakožto síla, která proudí z Krista, která může být osvětlena antroposofickou duchovně-vědeckou naukou, tato síla, ta může zasahovat do jednání, do vůle člověka, může se stát impulsem volných jednání, a tak vproudit do sociálního života. Do sociálního života mohou vproudit síly Kristovy.

Ano, dnes se mnoho hovoří o sociálních reformách. Mnoho se hovoří o sociálním pokroku. Kdo bude velkým reformátorem sociálního života, když budou jednání mezi lidmi jednou uskutečňována z pověření Krista Ježíše, takže svět bude moci být proniknut křesťanstvím? Kdo se stane velkým sociálním reformátorem, kdo bude moci dát mír Zemi v sociálním boji? Jedině Kristus jím může být, když lidé budou mít mezi sebou sociální život, který se jim stane v jistých okamžicích života obřadem, při kterém budou vzhlížet ke Kristu tak, že neřeknou „já“, nýbrž řeknou „Když i jen dva nebo tři, či mnoho se jich sjednotí ve jménu Krista, je Kristus mezi nimi“. Sociální činnost se stane obětním

obřadem, bude pokračovat v tom, čím byl dávný obřad kultický. Kristus musí, když působí dnes živoucně v lidské bytosti, musí se také stát sám velkým sociálním reformátorem.

V proniknutí sociálního života Kristem spočívá to druhé. A nyní se vás ptám: Může to, po čem lidé touží, po čem touží prostý zbožný člověk, totiž aby v duši mohl nalézt sílu Kristovu, může toto shledat, když jedná v sociálním životě mezi ostatními lidmi, že jedná z pověření Kristova, že jsou jeho činy konány z pověření Krista? Tento zbožný prostý člověk může dosáhnout jistoty ve svých činech, když k němu přichází moderní zasvěcenec a říká, že to, co vzešlo smrtí na Golgatě a co lze nalézt naivní zvnitřnělou zbožností, co lze nalézt, když se člověk zamýšlí nad sebou samým a nad tím, co v něm žije jako Kristus, to je to, co skutečně vyvěrá z Krista. Co člověk uskutečňuje v sociálním životě s tím vědomím, že to má co činit s Kristovým impulsem, že to je uskutečňováno z jeho pověření, protože Kristus žije mezi lidmi, když ho nacházejí. A nacházejí ho skrze sebe samy, zvnitřněním v sociálním životě, tak, jak nalézají potom pravou lásku plnou oddanosti, která staví most od lidského srdce k lidskému srdci, která přináší do citění nadsmyslový element jako světlo, které vnitřně ozařuje, přináší do poznání nadsmyslový element.

A to je možné tím, že prostí zbožní lidé neříkají, že jejich cesta prosté zbožnosti je rušena poznáním, o které usiluje antroposofická duchovní věda. Nikoli! Pokračováním čistě zevní přírodní vědy by byla zbožnost postupně úplně zamlžena, zatemněna. Když ale duchovní věda přinese právě poznání o nadsmyslnu, a tím skutečné poznání Kristovy bytosti, může se stát tím, po čem musí vskutku zbožný člověk toužit - jistotou o tom, co žije v jeho duši, jistotou o tom, co žije v jeho ruce, když láskyplně realizuje ve své činnosti jednání ve smyslu Kristova impulsu. To, po čem právě zbožný člověk touží, bude moci vstupovat do světa jako jistota poznání skrze to, čím by chtěla být antroposofická duchovní věda. Tato věda nekříží lidem opravdu zbožným cestu, neodvádí lidi pryč od Krista. Tato věda říká: Do duchovního světa nevede cesta proti moderní vědě, nýbrž s ní a s uznáním této vědy. Nikoli bez Krista má jít lidstvo do další budoucnosti, nýbrž s Kristem skutečně poznaným a procítěným a s vůlí, aby jeho bytost ve světě působila.